

Motion till riksdagen 2024/25:2383

av **Jesper Skalberg Karlsson (M)**

Gotland är värt att försvara

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga nya sätt att stärka det militära och civila försvaret på Gotland och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Efter att vårt närområde under ett antal år blivit allt mer osäkert och oförutsägbart pågår nu ett krig i Europa. Det ryska anfallskriget mot Ukraina är ett angrepp mot våra värderingar och vårt sätt att leva, vilket måste mötas med både diplomatiska verktyg och militära vapen.

Sverige är sedan den 7 mars 2024 medlem i försvarsalliansen Nato och bygger säkerhet tillsammans med våra nordiska grannar på en nivå som inte var möjlig tidigare. Att ansöka om medlemskap var ett rationellt sätt att söka samarbeten med andra som delar våra värderingar.

Att gå med i Nato var ett tydligt steg ifrån den allianslösa hållning som Sverige haft under lång tid. Men det är också rimligt utifrån att den nya tidens utmaningar inte nödvändigtvis kan mötas med samma verktyg och organisation som gällde under det kalla kriget. Centralt för att klara de nya uppgifterna är Sveriges förmåga att ge och ta emot civilt och militärt stöd vid angrepp och kriser. Därför är det välkommet att vår militära utrustning i stor utsträckning redan är kompatibel med Natostandard och våra demokratiska grannländers system.

En god anledning att samarbeta med just de nordiska länderna och Nato är det gemensamma intresset kring Östersjön. Vårt innanhav är ett nav för svensk och utrikes handel, samtidigt som det har varit ett avgörande slagfält i näst intill alla konflikter i Östersjöregionen de senaste århundradena. Från Hansans tid till den ryska ockupationen av Gotland år 1808 och andra världskrigets ubåtskrig – Östersjön är av stort intresse för alla omkringsliggande stater. Och med infrastruktur under vattnet, som Nord Stream blir situationen än mer komplicerad.

Mitt i Östersjön ligger den svenska ön Gotland. Just på grund av det strategiska läget har Gotland länge haft militär närvaro. Gotlands garnison hade verksamhet mellan 1897 och 2006 men lades ner efter beslut i riksdagen år 2004 för att fullfölja den omdaning av försvarspolitiken som Försvarsbeslut 2000 medförde, med den tidens politiska analys om att evig fred nu skulle råda.

Under den tid som Gotlands militärkommando och Gotlands regemente haft verksamhet på Gotland har den inkluderat artilleri, infanteri, pansar, luftvärn och kustartilleri. Sedan 2016 finns Försvarsmakten återigen på plats med permanent närvaro på ön, genom att Stridsgrupp Gotland (den 18:e stridsgruppen) kom på plats i juni år 2017. Efter ett år övergick sedan organisationen i det nyetablerade Gotlands regemente, som utgörs av 181:a pansarbataljonen, Militärregion Gotland och Gotlandsgruppen.

Tofta skjutfält, som varit manöverfält och skjutfält sedan 1808, är alltså återigen i bruk, åtminstone stora delar. I sammanhanget kan nämnas att den första förläggning som Fortifikationsverket lät bygga år 2017 kostat cirka 780 miljoner kronor att färdigställa. Det före detta kasernområdet, som såldes i samband med nedläggningen av regementet, såldes för blott 40 miljoner kronor. Jämförelsen manar oss att agera mer långsiktigt framöver.

Den militära närvaron på ön är välkommen. Med nuvarande förmåga kan inte en främmande makt annektera ön eller delar av ön utan att Försvarsmakten snabbt möter angreppet. Situationer som den illegala annekteringen av Krim ter sig osannolika med nuvarande förmåga, helt enkelt eftersom det finns kompanier redo att möta en angripare med vapen i hand. Samtidigt som man är tydlig med det bör man dock vara medveten om att det inte är en överväldigande förmåga som finns stationerad på ön. På sikt bör pansarbataljonen växa till en fullvärdig och mekaniserad bataljon. Därtill kommer andra militära förmågor att behöva tillföras, samtidigt som det civila försvaret växer i omfattning.

Allt detta är kostsamma och personalintensiva verksamheter. En alltför omfattande satsning på det militära försvaret är svår att genomföra på kort tid – personal behöver utbildas över tid och Försvarsmaktens budget skall prövas mot andra satsningar i statens budget. Det är helt enkelt inte möjligt på kort tid ställa upp en brigad på Gotland, även om det under 1900-talet funnits militär närvaro i den omfattningen.

Istället bör politiken fokusera på det långsiktiga målet om permanent och ändamålsenlig militär närvaro på Gotland, i enlighet med de prioriteringar som görs av Försvarsmakten. En mekaniserad bataljon kompletterad med till exempel luftvärn och artilleri ter sig inte omöjligt. Men det är viktigt att komma ihåg att sådana fotovänliga militärsatsningar inte sker ur tomma intet. Skall Gotland kunna husera över 1 000 man och ha funktionsduglig infrastruktur med boende, vägar, kontor, verkstäder, övningsplats, fiberoptik och annat krävs mycket materiel som det kanske inte är lika roligt att satsa på. Det kan finnas goda skäl för Försvarsmakten att ha tio extra radarsensorer på en hylla i ett lager i Visby – men det är sällan politiker vill satsa på dylikt. Att gräva bredbandskabel och dra vattenledningar till ett militärt skjutfält följer samma logik.

Den permanenta militära närvaron på Gotland kräver en stärkt infrastruktur som också ger anpassningsmöjligheter framgent – bortom den nuvarande planeringshorisonten. Detta behöver framgå med tydlighet. Det är svårt att i dag veta hur mycket vatten eller energi den militära verksamheten på Tofta skjutfält kommer att kräva 2030 eller 2050. Men eftersom det är dyrare att lägga ned rör eller kabel vid två tillfällen än att lägga ned ordentliga doningar från början, bör det senare alternativet noggrant övervägas i dagsläget eftersom det långsiktiga målet är att stärka den militära närvaron på Gotland.

Här finns också en tydlig skärningspunkt med de civila intressena och det civila försvaret, som det militära försvaret inte klarar sig utan. Gotland är förutom mittpunkt i Östersjön också en ö med få livlinor till fastlandet. Det finns bara en flygplats och det finns bara en stor hamn. Det finns bara två elkablar som förbinder Gotland med fastlandet.

För att stärka Gotlands förmåga att ta emot hjälp utifrån behövs en större redundans i transportsystemet. En gotländsk reservhamn som kan komplettera Visby hamn har länge varit angelägen, och den moderatledda regeringen fattade 2024 beslut om att en sådan skall byggas. Det är mer än välkommet.

För att kunna ta emot större plan på Visby flygplats, som exempelvis Boeing C-17 Globemaster III, krävs också en breddning av landningsbanan från storlek C till storlek E. Här finns i dagsläget inga planer på bordet. Inför att de två slitna fastlandskablar som förser Gotland med el når sin tekniska livslängd krävs en tredje elkabel till ön, vilket Svenska kraftnät fick ett uppdrag kring i januari 2023. Att processen från byggstart till driftsättande går så snabbt och smärtfritt som möjligt är avgörande för Gotlands konkurrenskraft och krisberedskap.

Sveriges operativa förmåga byggs starkare när vi kan samarbeta med andra länder. Vi bygger vår säkerhet gemensamt med andra länder som delar våra värderingar. Vi har tagit ett stort steg genom att bli medlem i försvarsalliansen Nato. Men skall vi kunna öva på ett fullgott sätt, även när större enheter är på besök, krävs det att vi har den nödvändiga infrastrukturen för det. Det är också strategiskt viktigt eftersom Gotland vid ett väpnat angrepp skulle behöva få mängder av materiel via flygplatsen. Det går betydligt fortare om man kan använda större plan som C-17 än om man använder våra egna TP 84 Hercules. C-17 kan lastas med cirka 75 ton och Hercules med knappt 20 ton.

Sammanfattningsvis bör riksdagen ställa sig bakom det som anförs i motionen angående möjligheten att förstärka både det militära och det civila försvaret på Gotland. Det är nämligen av vikt för hela Sverige att vi har en betydande förmåga att skydda tre centrala punkter vid angrepp och kriser. Vi behöver skydda Stockholm för att det är vår tätbefolkade huvudstad och platsen för den centrala statsledningen. Vi behöver skydda Göteborg för att Göteborgs hamn är Skandinavians största hamn sett till handelsvolym och avgörande för att försörja Oslo, Köpenhamn och Stockholm. Vi behöver också skydda Gotland för att ön är låset i Östersjön och det naturliga första steget för en angripare som vill dominera i vårt innanhav. Detta bör ges regeringen till känna.

Jesper Skalberg Karlsson (M)